

Integratieindicatoren

De Loos Monitoring onderscheidt de volgende integratieindicatoren:

- buurtspiegel (hoe is het verschil tussen de etnisch samenstelling van de school en met die van de vestigingswijk te kenschetsen, vgl. "te wit"/"te zwart")
- etnisch profiel (hoe is de samenstelling van de schoolpopulatie te kenschetsen, vgl. zwarte/witte scholen)
- evenredigheid (welke deel van de schoolpopulatie is evenredig vertegenwoordigd)
- dominantiegroep (welke groep is absoluut het sterkst vertegenwoordigd op een school) en in welke mate domineert deze groep
- concentratiegroep (welke groep is relatief het sterkst oververtegenwoordigd) en hoe sterk is deze concentratie
- diversiteit (hoeveel groepen zijn redelijk vertegenwoordigd op een vestiging)
- pendel (voorheen witte vlucht vs. zwarte vlucht)
- buurtschool (voorheen zwarte scholen vs. witte scholen)
- verschuiving (is er sprake van verdergaande segregatie van onderwijsdoelgroepen)

uitgangspunten

- concentratie van etnische groepen op één school staat los van een tweetal samenhangende aspecten, te weten pendel en segregatie. Alle drie deze thema's vormen onderdeel van het integratiedebat, maar worden veelal door elkaar gebruikt. De indicator evenredigheid richt zich uitsluitend op concentratie, ook wel oververtegenwoordiging vs. evenredigheid.
- de indicator moet 'positief' gepoold zijn, dat wil zeggen dat een stijgende waarde overeenkomst met een gunstige en gewilde ontwikkeling. Vandaar dat de indicator van naam is veranderd van "concentratie" in "evenredigheid"
- de indicator moet aangeven in welke mate er sprake is van evenredigheid en zo mogelijk feitelijk zijn. De indicator "evenredigheid" geeft aan welk deel van de leerlingen op een school "evenredig zijn". Maximum waarde is dan ook 100%. Er is geen minimum, immers het is theoretisch niet mogelijk dat alle kinderen onevenredig zijn ten opzicht van een buurt of een wervingsgebied, omdat zij daar zelf deel van uit maken. In absolute betekenis: op een school met een evenredigheid van 80% en een omvang van 100 leerlingen, betekent dit dat voor een optimale evenredigheid (of spiegel) er minimaal 20 leerlingen 'gewisseld' dienen te worden (dan wel dat 20 leerlingen onevenredig zijn).

berekeningswijze evenredigheid

- vaststellen van de buurt van herkomst, de etnische herkomst, en de vestiging van de leerlingen
- per leerling vaststellen de omvang van werving uit de buurt van herkomst: *totaal.buurt*
- per leerling vaststellen de omvang van de eigen etnische groep in de buurt van herkomst: *totaal.buurt.etn*
- per leerling vaststellen de omvang van de school: *totaal.school*
- per leerling vaststellen de omvang van de eigen etnische groep op de school: *totaal.school.etn*
- uitrekenen van een evenredige werving van een etnische groep uit het wervingsgebied:
 $(totaal.school * totaal.buurt.etn) / totaal.buurt$
- uitrekenen van het verschil tussen de feitelijke en de werkelijke werving uit de buurt van herkomst:
 $absoluut[totaal.school.etn - (totaal.school * totaal.buurt.etn) / totaal.buurt]$
- sommeren van alle afzonderlijke afwijkingen
- gesommeerde afwijking delen door 2, want de ondervertegenwoordiging is gelijktijdig ook een oververtegenwoordiging van een ander
- gesommeerde afwijking vervolgens percenteren op basis van de omvang van de school:
 $sommatie[] / totaal.school$

positief poolen door de onevenredigheidpercentage af te trekken van 100%

berekeningswijze concentratiegroep

- diverse tellingen per vestiging en etnische groep aggregeren, waaronder een totale afwijking van etnische groepen op een vestiging
- bij het sommeren de etnische groepen op de school in oplopende (gesommeerde) afwijking sorteren; de laatste etnische groep is de groep met de sterkste afwijking. Hiervan wordt vastgesteld de etnische groep, de omvang en de onevenredigheid
- uitgesloten hiervan zijn groepen die minder dan 5% van de school uitmaken, omdat dergelijke groepen weliswaar sterk vertegenwoordigd kunnen zijn op een school maar waarschijnlijk de overige groepen op school kunnen domineren (nb: ook onbekende groepen kunnen niet worden gerekend tot een dominerende concentratiegroep)
- op basis van omvang en evenredigheid kan een afwijkingpercentage worden uitgerekend:
 $100% + afwijking.etn / totaal.school.etn$

berekeningswijze diversiteit

- in het basisonderwijs: vaststellen wat de mate van vertegenwoordiging is en deze aftoppen op 100% en vervolgens de afgetopte vertegenwoordiging tellen of middelen.

- in het voortgezet onderwijs: vaststellen of een etnische groep minimaal voor 50% evenredig is vertegenwoordigd op een afdeling en vervolgens vaststellen in welk deel van de opleidingen de etnische groep redelijk is vertegenwoordigd en tenslotte tellen van het gemiddelde van de onderscheiden etnische groepen.
- voorbeeld berekeningswijze diversiteit in het voortgezet onderwijs:
 - Nederlanders in vier van de vier opleidingen meer dan 50% vertegenwoordigd,
 - Marokkanen in twee van de vier opleidingen meer dan 50% vertegenwoordigd,
 - en Grieken in één opleiding:
 - diversiteit is dan 1 (Nederlanders in 4 vd 4) + $\frac{1}{2}$ (Marokkanen in 2 vd 4) + $\frac{1}{4}$ (Grieken in 1 vd 4) = $1\frac{3}{4}$.

indicator buurtspiegel

De indicator is een maat voor de mate waarin sprake is van een evenwichtige afspiegeling van de bevolkingspopulatie in de schoolpopulatie, of is er sprake van concentratie en segregatie? Schoolpopulatie is een (etnische) afspiegeling van de wijk of van wervingsgebied. Bij concentratie is dat niet het geval.

indicator buurtschool

Is er sprake van pendel? Ligt het wervingsgebied van school in de geografisch nabijheid van de vestiging? Wanneer dat minder het geval is richt de school zich al dan niet expliciet op doelgroepen? Er kan sprake zijn segregatie wanneer een hoge pendelgraad tezamen gaat met concentratie.

Pendel in het licht van integratie in aanvraag een waardenneutrale indicatie van het wervingsgebied. Actieve spreiding is niet aan de orde. Desondanks kan impliciet of expliciet sprake zijn van segregatie, in de zin dat scholen de facto een nichevraag bedienen en effectief beperkt toegankelijk zijn voor leerling die niet voldoen aan het nicheprofiel. Pendel kan op wijzen op aanwezigheid van pullfactoren (schoolprofiel, passend onderwijs) en pushfactoren (vlucht).

Pendel kan worden berekend op basis van:

- al dan niet overeenkomen van buurt (indicator buurtschool), wijk, deelgemeente (indicator pendel) of gemeente
- eenvoudige of exacte weging van afstand/reistijd tussen woonadres en vestigingsadres

indicator verschuiving

De indicator toont de mate waarin de leerlingpopulatie van de school (wat aanwezigheid van doelgroepen betreft) verschuift. Positief in integratietermen is dat scholen hun bijdrage leveren en 'verschuiving' richting het stedelijke gemiddelde (meer gemêleerde scholen). Tegenovergesteld daaraan is de tendens tot verdere segregatie van doelgroepen en onderwijsproblematiek. Verschuiving bekijkt richting van de verandering en niet de actuele spreidingen; daarmee vermijdt de indicator scholen die zich specialiseren en onderscheiden (achterstandscholen c.q. elitescholen) een onheuse beoordeling.

In het primair onderwijs betreft verschuiving van doelgroepen de zogenaamde gewichtsl leerlingen. In het voortgezet onderwijs betreft dit leerlingen in een begeleide leerweg, in casu VMBO-leerlingen met leerwegondersteuning en HAVO/VWO-leerlingen in het volwassenenonderwijs.

Gerichtheid en actoren van integratie- en pendelindicatoren

De gemeente is in deze eerst aangewezen om het bestaan van concentratiescholen inzichtelijk te maken en van daaruit al dan niet maatregelen te nemen. Feitelijk kan concentratie in deze zin worden beschouwd als een verschraving van het oorspronkelijke aanbod (dat houdt tevens een beperkte toegankelijkheid in).

Concentratiescholen kunnen vanuit een positiebepaling en oriëntatie op de onderwijsvraag al dan niet eigener wil een gericht aanbod formuleren en zich hiermee profileren. Spreiding van bevolkingsgroepen over de stad en over de scholen is beperkt door het onderwijs zelf te beïnvloeden. Veeleer kan het worden gezien als het vertrekpunt. In deze zin kunnen integratieindicatoren worden beschouwd als een doelmatigheidsindicator.

Ouders kiezen de scholen voor hun kinderen, maar dienen dit te doen op basis van alle hun ter beschikking staande informatie en voor hen geldende overwegingen. Er bestaat vrijheid van keuzevrijheid. Gemeente kunnen ter zake informatie betreffende concentratiescholen beschikbaar stellen. Ouders kiezen al dan niet voor een school in de geografische nabijheid dan voor wel een school verder weg, die om andere redenen passend is. In deze zin vormt de pendelindicatoren een resultante van de wijze waarop scholen zich weten te profileren, de onderwijsbehoefte van leerlingen en de overwegingen van de ouders.